

Predykatywne użycia przymiotników w rodzaju żeńskim

**- semantyczna charakterystyka
na podstawie analizy korpusowej**

Renata Bronikowska, IJP PAN

Przedmiot analizy

- Przymiotnik M. lp. r.ż.
 - Małżonka frasowliwego weselić wielce **przytrudna**. WojszOr
- Przymiotnik M. lp. r.ż. + *to*
 - **To najżałośniejsza**, że tego roku Kamieniec od Turczyna wzięty [...]. JemPam
- Przymiotnik M. lp. r.ż. + formy czasownika *być*
 - Krew swoją i cudzą zuchwale toczyć, **bestialska jest**, nie **ludzka** [...]. BystrzInfStat
- Przymiotnik M. lp. r.ż. + formy czasownika *być* + *to*
 - Skąd by się inny miał wziąć król, **to jest wątpliwa** [...]. DialKrótOkoń

Zagadnienia

- Grupy semantyczne
- Semantyczne ograniczenia

Charakterystyka materiału

- *Elektroniczny korpus tekstów polskich XVII i XVIII w. (do 1772 r.)* – korba.edu.pl
- 718 tekstów zawierających ponad 10 800 000 słów (ponad 12 mln segmentów w rozumieniu NKJP)
- Wyszukiwarka Poliqarp2 pozwala na tworzenie zaawansowanych zapytań:
 - ([{pos, case, number, gender}~{adj, nom, sg, f}])
 - ([{pos, case, number, gender}~{adj, nom, sg, f}]) [base~być]
 - [orth=to] ([{pos, case, number, gender}~{adj, nom, sg, f}])
- 130 przymiotników występujących w konstrukcjach predykatywnych

Części mowy

- Przymiotniki: *miła, białogłowska*
 - Nikomu nie gróż, bo to **białogłowska**. JaśDict
- Imiesłowy przymiotnikowe: *doświadczona*
 - **Doświadczona** i to, iż pewnych roku i miesięcy czasów większa bywa morza intumescencja. BystrzInfHydr
- Zaimki przymiotne: *moja, insza*
 - **Insza** być w niedostatku/ a przecię on znosić. OpalKSat1650
- Liczebniki o odmianie przymiotnikowej: *jedna, druga*
 - **Jedna**, że to nam wiara nasza katolicka wskazuje, abyśmy to mieli pro licito, honesto et benedicto, co Kościół powszechny przez namiestnika P. Chrystusowego czyni. DyskZacCz_II

Grupy semantyczne I

- ‘jest dobre/złe’: *chwalebna, szpetna*
- ‘jest przyjemne/przykre’: *miła, ciężka*
- ‘jest zaskakujące’: *dziwna, osobliwa*
- ‘jest ważne/nieważne’: *mała, esencjalna*
- ‘jest łatwe/trudne do wykonania’: *lekka, przytrudna*
- ‘jest skuteczne/nieskuteczne’: *pomocna, próżna*

Grupy semantyczne II

- ‘jest właściwe/niewłaściwe komuś/czemuś’:
pryzwoita, niezwyczajna
- ‘jest typowe/nietypowe dla kogoś/czegoś’:
białogłowska, czartowska, niechrześcijańska
- ‘jest czyjąś sprawą’: *moja, twoja*

Grupy semantyczne III

- ‘jest możliwe/niemożliwe’: *można, niepodobna*
- ‘jest pewne/niepewne’: *oczywista, wątpliwa*
- ‘jest/nie jest ogólnie znane’: *jawna, tajna*
- ‘jest znane dzięki...’: *doświadczona, słychana*
- ‘zdarza się często/rzadko’: *częsta, rzadka*

Grupy semantyczne IV

- określenia relacji między sytuacjami wymienionymi w tekście: *jedna, druga, insza, ostatnia*

Liczebność poszczególnych grup

- Najliczniejsze dwie grupy:
 - przymiotniki oceniające ('jest dobre/złe'): 31
 - przymiotniki emocjonalne ('jest przyjemne/przykre' i 'jest zaskakujące'): 20
- Dość liczne grupy przymiotników przypisujących komuś jakiś stan:
 - przymiotniki typu *przyrodzona* (komuś): 13
 - przymiotniki typu *białogłowska*: 13
- Nielicznie reprezentowana grupa imiesłówów:
 - Brak użyć z imiesłowami *widziana*, *widana*, *słyszana*

Predykatywy żeńskie w różnych typologiach przymiotników

- Jakościowe
 - *ciężka, dziwna*
- Relatywne
 - *częsta*
- Stopniowalne
 - *miła, niepodobna*
- Relacyjne
 - *żołnierska, szatańska*
- Absolutne
 - *arcychwalebna*
- Niestopniowalne
 - *niechrześcijańska*

Ograniczenia semantyczne

- Przymiotnik w konstrukcjach predykatywnych nie orzeka o określonym podmiocie, ale ogólnie o jakiejś sytuacji (czynności, zdarzeniu, stanie).
- Aby jakiś przymiotnik mógł wystąpić w roli predykatywu żeńskiego, musi mieć znaczenie, które można odnieść do sytuacji.
- W konstrukcjach takich nie znajdują się więc nazwy cech przysługujących wyłącznie obiektom.

Dziękuję za uwagę